

4.2. Αξιολόγηση και ερμηνεία των ευρημάτων του ερωτηματολογίου των εκπαιδευτικών

Η αξιολόγηση και ερμηνεία των ερευνητικών δεδομένων, που προκύπτουν από τη στατιστική επεξεργασία των ερωτηματολογίων, έχουν ως σημείο αναφοράς τις σχετικές ερευνητικές υποθέσεις. Πιο συγκεκριμένα, αναλύονται τα ευρήματα σε συσχετισμό με τις επιμέρους ερευνητικές υποθέσεις και στο τέλος αξιολογούνται συνολικά, προκειμένου να διαπιστωθεί, αν επαληθεύεται ή όχι η κεντρική ερευνητική υπόθεση.

4.2.1. Δημογραφικά χαρακτηριστικά των υποκειμένων της έρευνας

Αναφορικά με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, το δείγμα των 198 υποκειμένων της έρευνας αποτελείται, στο μεγαλύτερο ποσοστό του, από γυναίκες (57,1%) και, σε μικρότερο ποσοστό, από άνδρες εκπαιδευτικούς (42,9%). Με βάση την ηλικιακή ταξινόμηση, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί εντάσσονται στο όριο ηλικίας από 31 μέχρι 50 έτη (αθροιστικό ποσοστό 67,7%). Σε σχέση με τα έτη υπηρεσίας στη δημόσια εκπαίδευση, η ποσοτικά μεγαλύτερη ομάδα είναι αυτή των εκπαιδευτικών που έχουν από ένα (1) έως πέντε (5) έτη υπηρεσίας (ποσοστό 31,5%). Οι βασικές σπουδές των εκπαιδευτικών του δείγματος σχετίζονται περισσότερο με το πτυχίο της Παιδαγωγικής Ακαδημίας (ποσοστό 60,5%) και λιγότερο με το πτυχίο του πανεπιστημιακού Παιδαγωγικού Τμήματος (ποσοστό 39,5%). Οι περισσότεροι από τους

εκπαιδευτικούς (ποσοστό 44%) και κυρίως οι απόφοιτοι των Παιδαγωγικών Ακαδημιών κατέχουν επιπρόσθετους τίτλους σπουδών, οι οποίοι σχετίζονται με την εξομείωση του πτυχίου τους με το αντίστοιχο των αποφοίτων των πανεπιστημιακών Παιδαγωγικών Τμημάτων. Σε ένα μικρότερο ποσοστό, (16,4%), οι εκπαιδευτικοί κατέχουν πτυχίο Α.Ε.Ι. άλλης Σχολής.

Τα περισσότερα δημοτικά σχολεία, στα οποία υπηρετούν οι εκπαιδευτικοί του δείγματος, βρίσκονται σε αγροτικές περιοχές (ποσοστό 41,5%). Ως προς την οργανικότητα των σχολείων, στην πλειοψηφία τους είναι 6/θέσια και 12/θέσια (αθροιστικό ποσοστό 68,5%). Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί έχουν οργανική θέση σ' αυτά τα σχολεία (ποσοστό 53,6%). Επίσης, είχαν προϋπηρεσία στο παρελθόν σε τμήματα Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου (ποσοστό 67,9%) από ένα (1) μέχρι 3 (τρία) χρόνια (αθροιστικό ποσοστό 75,3%). Τέλος, στα δημοτικά σχολεία που υπηρετούν οι εκπαιδευτικοί λειτουργούν, στις περισσότερες περιπτώσεις, ένα ή δύο τμήματα ολοήμερης εκπαίδευσης (αθροιστικό ποσοστό 78%) με 11 έως 20 μαθητές (ποσοστό 44,8%).

4.2.2. Αξιολόγηση και ερμηνεία των ευρημάτων σε σχέση με τις δώδεκα (12) επιμέρους ερευνητικές υποθέσεις

1^η επιμέρους ερευνητική υπόθεση (ερωτήσεις 1-3): Η τοποθέτηση του εκπαιδευτικού στο Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο συνδέεται περισσότερο με την ικανοποίηση των αναγκών της υπηρεσίας.

Σύμφωνα με τα ερευνητικά δεδομένα, η πλειονότητα των εκπαιδευτικών του δείγματος (ποσοστό 74%) εργάζεται στο Ο.Δ.Σ. από προσωπική επιλογή και σχεδόν το ίδιο ποσοστό θα επιθυμούσε να συνεχίσει να εργάζεται σ' αυτό και τα επόμενα σχολικά έτη. Το υπόλοιπο ποσοστό (26%) των εκπαιδευτικών τοποθετήθηκε εκεί από την υπηρεσία, προκειμένου να ικανοποιηθούν πιθανώς τρέχουσες ελλείψεις και έκτακτες ανάγκες σε εκπαιδευτικό προσωπικό, γεγονός που δεν επιβεβαιώνει την υπόθεση εργασίας, η οποία βασιζόταν στο σκεπτικό ότι η υπηρεσία δε χρησιμοποιεί ως κριτήρια τα προσόντα των εκπαιδευτικών (μορφωτικά και επιμορφωτικά), αλλά την ικανοποίηση των θεσμικών της αναγκών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι από την ομάδα των εκπαιδευτικών που επέλεξαν οι ίδιοι να εργαστούν στο Ο.Δ.Σ., οι περισσότεροι (ποσοστό 57%) το έκαναν, γιατί εξυπηρετούνται και ικανοποιούνται από το ωράριο λειτουργίας του. Επίσης, οι ίδιοι εμφανίζουν κι άλλους λόγους που συνδέονται κυρίως με θέματα επαγγελματικής ή οικονομικής φύσης (π.χ. το χρηματικό επίδομα που δίνεται στον υπεύθυνο εκπαιδευτικό του Ο.Δ.Σ. από την υπηρεσία). Ένα μικρότερο ποσοστό εκπαιδευτικών, αλλά καθόλου ευκαταφρόνητο (31,4%), δηλώνει ότι επέλεξε το Ο.Δ.Σ. από πεποίθηση στο θεσμό, τους σκοπούς και τη λειτουργία του.

2^η επιμέρους ερευνητική υπόθεση (ερωτήσεις 4-5): Η ενημέρωση των εκπαιδευτικών, σε σχέση με το θεσμό του Ο.Δ.Σ., αφορά ένα μικρό ποσοστό τους και συνολικά βρίσκεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα για την επιτέλεση του ρόλου τους στο Ο.Δ.Σ.

Η σχετική ερευνητική υπόθεση σχετίζεται με τη σκοποθεσία του Ο.Δ.Σ. Από την αξιολόγηση των ευρημάτων προκύπτει ότι οι περισσότεροι από τους εκπαιδευτικούς του δείγματος εμφανίζονται να είναι από «αρκετά» έως «πολύ» ενημερωμένοι για τους σκοπούς του Ο.Δ.Σ. (αθροιστικό ποσοστό 83,4%). Όπως δηλώνουν οι ίδιοι, οι κυριότερες πηγές ενημέρωσης τους είναι, πρωτίτως, οι νόμοι και οι σχετικές υπουργικές αποφάσεις που αποστέλλονται κατά καιρούς στα δημοτικά σχολεία με τη μορφή εγκυκλίων και ακολουθούν ο διευθυντής/-τρια του σχολείου, τα επιμορφωτικά σεμινάρια, οι συνάδελφοι, οι ημερίδες-συνέδρια, τα σχετικά συγγράμματα κ.λπ.

Επομένως, τα ευρήματα δεν επιβεβαιώνουν την υπόθεση, η οποία στηριζόταν στο σκεπτικό ότι απουσιάζει η οργανωμένη και συστηματική ενημέρωση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, προκειμένου να είναι και πιο αποτελεσματικό το έργο τους σ' ένα νέο θεσμό, όπως είναι το Ο.Δ.Σ.

3^η επιμέρους ερευνητική υπόθεση (ερωτήσεις 6-8): Οι παιδαγωγικές προτεραιότητες που υλοποιούνται στο Ο.Δ.Σ. σχετίζονται περισσότερο με την προετοιμασία των μαθημάτων της επόμενης ημέρας, ενώ οι σημαντικότερες κοινωνικές προτεραιότητες αναφέρονται περισσότερο στη φύλαξη των μαθητών.

Σχετικά με την παιδαγωγική και κοινωνική διάσταση του ρόλου του Ο.Δ.Σ. στην υπαρκτή σχολική πραγματικότητα, οι εκπαιδευτικοί του δείγματος θεωρούν ότι υπερέρχουν, έστω και ελαφρώς, οι κοινωνικές («πολύ»: 66,3% και «αρκετά»: 32,1%) από τις παιδαγωγικές προτεραιότητες του («πολύ»: 53,1% και «αρκετά»: 41,8%).

Τα ευρήματα, που αφορούν τις επιμέρους κοινωνικές προτεραιότητες του Ο.Δ.Σ. και τα οποία εμφανίζουν ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον, είναι τα ακόλουθα σε μια επιλεκτική τους παρουσίαση και σε σχέση με την ποσόστωσή τους: α) περιορισμός της ενασχόλησης των μαθητών με τηλεόραση, ηλεκτρονικά παιχνίδια κ.λπ. («πολύ»: 54,6% και «αρκετά»: 36,1%), β) λειτουργία του Ο.Δ.Σ. ως χώρου φύλαξης μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος του κανονικού (συμβατού) σχολείου («πολύ»: 45,4% και «αρκετά»: 34,5%), γ) δημιουργική απασχόληση των μαθητών μεταξύ της λήξης του προγράμματος του κανονικού σχολείου και της επιστροφής τους στο σπίτι («πολύ»: 42,3% και «αρκετά»: 48,5%) και δ) ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων μεταξύ των μαθητών («πολύ»: 39,2% και «αρκετά»: 52,1%).

Αναφορικά με τις παιδαγωγικές προτεραιότητες του Ο.Δ.Σ., οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν ότι κυρίαρχη θέση έχει η προετοιμασία των μαθητών για τα μαθήματα της επόμενης ημέρας («πολύ»: 69% και «αρκετά»: 27,4%). Το αθροιστικό ποσοστό της τάξης του 96,4% για τη συγκεκριμένη υποκατηγορία είναι, από ερευνητική άποψη, εντυπωσιακό και αδιαμφισβήτητο. Οι υπόλοιπες υποκατηγορίες των παιδαγωγικών

προτεραιοτήτων παρουσιάζουν αξιοποιήσιμα ευρήματα, ωστόσο, σε ποσοστιαία βάση, εμφανίζουν μικρότερα μεγέθη. Για παράδειγμα, αναφέρουμε: α) την ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ των μαθητών και αποδοχή της ετερότητας του άλλου («πολύ»: 43,7% και «αρκετά»: 47,4%), β) την καλύτερη συνεργασία εκπαιδευτικού-μαθητή («πολύ»: 41,6% και «αρκετά»: 47,4%), γ) την συμβολή στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών («πολύ»: 32,8% και «αρκετά»: 55%), δ) τον εμπλουτισμό του αναλυτικού προγράμματος με τη διδασκαλία επιπρόσθετων μαθημάτων («πολύ»: 24,4% και «αρκετά»: 45,1%) και ε) τη χρήση σύγχρονου εκπαιδευτικού υλικού («πολύ»: 21,5% και «αρκετά»: 41,9%).

Τελικά, από την αξιολόγηση των σχετικών ευρημάτων καταλήγει κανείς στο συμπέρασμα ότι η συγκεκριμένη υπόθεση επιβεβαιώνεται χωρίς καμία αμφιβολία, έχοντας στο επίκεντρό της την άποψη των εκπαιδευτικών ότι το Ο.Δ.Σ. αποτελεί χώρο αποδέσμευσης των γονέων από το ρόλο του «επιβλέποντα» και ότι στο σχολικό του πρόγραμμα κυριαρχεί η προετοιμασία των μαθημάτων της επόμενης ημέρας.

4^η επιμέρους ερευνητική υπόθεση (ερωτήσεις 9-18): Το ωράριο λειτουργίας του Ο.Δ.Σ. εξυπηρετεί τις βασικές ανάγκες των γονέων, ενώ ο βαθμός οργάνωσης και οι υποδομές του Ο.Δ.Σ. δεν πληρούν τους όρους για την εύρυθμη λειτουργία του και συνεπώς δεν συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων του.

Μετά τη σκοποθεσία του Ο.Δ.Σ., με τη συγκεκριμένη ερευνητική υπόθεση μεταφερόμαστε στο πλαίσιο της οργάνωσης, της δομής και της λειτουργίας του. Από την ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων που αφορούν το πλαίσιο λειτουργίας του Ο.Δ.Σ., δηλαδή το ωράριο, τις υποδομές (χώροι-διδασκτικό υλικό) και τον τρόπο σίτισης των μαθητών, προκύπτουν τα παρακάτω ευρήματα.

Όπως υποστηρίζει η πλειονότητα των εκπαιδευτικών του δείγματος (ποσοστό 88,7%), το ισχύον ωράριο λειτουργίας του Ο.Δ.Σ. εξυπηρετεί τις βασικές κοινωνικές ανάγκες των μαθητών και των οικογενειών τους. Επιπλέον, οι περισσότεροι από τους εκπαιδευτικούς (ποσοστό 89,2%) συμφωνούν ότι οι μαθητές πρέπει να προσέρχονται στο Ο.Δ.Σ. το πρωί, στο χρονικό διάστημα μεταξύ 7:31-8:00 και να αποχωρούν το απόγευμα στο χρονικό διάστημα μεταξύ 15:31-16:00 (αθροιστικό ποσοστό 90,8%).

Οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν ως τον ισχυρότερο παράγοντα που δυσχεραίνει «πολύ» και «αρκετά» την ομαλή λειτουργία του Ο.Δ.Σ. την έλλειψη της απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής (ποσοστό 65,6% και 27,7% αντιστοίχως, δηλαδή αθροιστικό ποσοστό 93,3%). Επίσης, στις επόμενες θέσεις από άποψη σημαντικότητας τοποθετούνται η έλλειψη των ενδεδειγμένων διδακτικών και παιδαγωγικών μέσων (αθροιστικό ποσοστό των διαβαθμίσεων «πολύ» και «αρκετά»: 92,5%), η ανεπαρκής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών (αθροιστικό ποσοστό 86,5%), οι μαθησιακές δυσκολίες των μαθητών (αθροιστικό ποσοστό 84,9%), η συνεργασία με τους γονείς (αθροιστικό ποσοστό 83,5%), η συμπεριφορά των μαθητών (αθροιστικό ποσοστό

81,7%), η ανυπαρξία κινήτρων στους εκπαιδευτικούς (αθροιστικό ποσοστό 80,5%), το διαφορετικό μαθησιακό επίπεδο των μαθητών (αθροιστικό ποσοστό 80,2%) κ.λπ.

Εμβαθύνοντας στα ζητήματα υποδομής του Ο.Δ.Σ., διαπιστώνεται ότι οι εκπαιδευτικοί υποστηρίζουν ότι το 1^ο πιο σημαντικό πρόβλημα είναι η απουσία ενός ειδικού χώρου εστίασης (Εστιατόριο) και το 2^ο πιο σημαντικό πρόβλημα είναι η απουσία ειδικού χώρου, στον οποίο οι μαθητές χαλαρώνουν κατά την εναλλαγή των μαθημάτων και των δραστηριοτήτων του προγράμματος. Τα δύο αυτά ερευνητικά δεδομένα εμφανίζουν συνάφεια με σχετικά ευρήματα που αφορούν την ιεραρχική ταξινόμηση των χώρων του Ο.Δ.Σ. από τους εκπαιδευτικούς σε επίπεδο παιδαγωγικών προδιαγραφών. Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι στην υλοποίηση των κοινωνικών και εκπαιδευτικών στόχων του Ο.Δ.Σ. συμβάλλουν στο μεγαλύτερο βαθμό το εργαστήριο Πληροφορικής (αθροιστικό ποσοστό 95,9%), το Εστιατόριο (αθροιστικό ποσοστό 94,7%), η Βιβλιοθήκη (αθροιστικό ποσοστό 94,5%) και το Γυμναστήριο (αθροιστικό ποσοστό 94,1%). Ωστόσο, αναφορικά με τους χώρους που διαθέτουν τα σχολεία των εκπαιδευτικών του δείγματος στο πλαίσιο της απτής σχολικής πραγματικότητας, από τα ευρήματα προκύπτει ότι περίπου τρία (3) στα τέσσερα (4) Ο.Δ.Σ. περιλαμβάνουν, στην καλύτερη περίπτωση, σχολικές αίθουσες, εργαστήριο Πληροφορικής και Βιβλιοθήκη.

Όσον αφορά τον τρόπο που γίνεται η σίτιση των μαθητών στο Ο.Δ.Σ., η πλειονότητα των εκπαιδευτικών τον χαρακτηρίζει από μέτριο έως κακό (αθροιστικό ποσοστό 68,7%). Τέλος, σε σχέση με το σχολικό χρόνο που διατίθεται στους μαθητές για φαγητό, ξεκούραση και χαλάρωση, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί (ποσοστό 64,6%) εμφανίζονται να δηλώνουν ότι μπορεί να παραμείνει έτσι όπως έχει προδιαγραφεί από το επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα.

Τελικά, αναφορικά με την ερευνητική υπόθεση, διαπιστώνει κανείς ασφαλώς την επιβεβαίωσή της.

5^η επιμέρους ερευνητική υπόθεση (ερωτήσεις 19-23): Τα μαθήματα και οι δραστηριότητες που προσφέρονται στους μαθητές δεν πληρούν τους όρους ενός παιδαγωγικά και διδακτικά σχεδιασμένου ελκυστικού προγράμματος.

Η παραπάνω ερευνητική υπόθεση συνδέεται με το σχολικό πρόγραμμα μαθημάτων και δραστηριοτήτων που προσφέρεται στους μαθητές του Ο.Δ.Σ.

Από την άποψη της σημαντικότητας των μαθημάτων και των δραστηριοτήτων του Ο.Δ.Σ., σε επίπεδο παιδαγωγικών προδιαγραφών, οι εκπαιδευτικοί θεωρούν για ακόμη μία φορά ως 1^η επιλογή την προετοιμασία των μαθημάτων της επόμενης σχολικής ημέρας και ως 2^η επιλογή δηλώνουν το μάθημα της Πληροφορικής.

Τα παραπάνω ευρήματα, σχετικά με τις παιδαγωγικές προδιαγραφές των μαθημάτων και δραστηριοτήτων, ταυτίζονται σε μεγάλο βαθμό με αυτά που παρέχει

το Ο.Δ.Σ. σε επίπεδο εκπαιδευτικής πράξης. Με την έννοια αυτή και σε επίπεδο εκπαιδευτικής πράξης, διαπιστώνει κανείς ότι το Ο.Δ.Σ. παρέχει στους μαθητές, σε απόλυτο ποσοστό 100%, την προετοιμασία των μαθημάτων για την επόμενη ημέρα. Επίσης, και σύμφωνα με τα δεδομένα της έρευνας, στα περισσότερα Ο.Δ.Σ. προσφέρονται αθλητικές δραστηριότητες (ποσοστό 95,2%), καθώς και τα μαθήματα των Αγγλικών (ποσοστό 93,8%) και της Πληροφορικής (ποσοστό 86,6%). Αναφορικά με το σχολικό χρόνο που αφιερώνουν οι εκπαιδευτικοί για την οργάνωση των δραστηριοτήτων και τη διδασκαλία των μαθημάτων, από τα ευρήματα προκύπτει ότι τη μεγαλύτερη διάρκεια καταλαμβάνει η προετοιμασία των μαθημάτων της επόμενης ημέρας. Επιπλέον, μεγάλη διάρκεια του σχολικού χρόνου αφιερώνεται στα μαθήματα των Αγγλικών, στις Αθλητικές δραστηριότητες, στο Χορό και στην Πληροφορική. Αντιθέτως, περιορισμένης έκτασης φαίνεται να είναι ο χρόνος που αφιερώνεται σε μαθήματα, όπως η Θεατρική Αγωγή και τα Εικαστικά. Τέλος, οι εκπαιδευτικοί του δείγματος θεωρούν, στο μεγαλύτερο τους ποσοστό (78,3%), ότι δεν πρέπει να συμπεριληφθούν άλλα μαθήματα και δραστηριότητες στο ωρολόγιο πρόγραμμα του Ο.Δ.Σ.

Όσον αφορά την επιβεβαίωση ή διάψευση της ερευνητικής υπόθεσης, μπορεί να υποστηρίξει κανείς ότι οι εκπαιδευτικοί εκφράζουν την άποψη ότι το Ο.Δ.Σ. προσφέρει τα απαραίτητα στους μαθητές από άποψη διδακτική και παιδαγωγική. Επομένως, η σχετική υπόθεση δεν επιβεβαιώνεται, παρά μερικώς.

6^η επιμέρους ερευνητική υπόθεση (ερωτήσεις 24-29): Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών αποτελεί σημαντικό παράγοντα γι' αυτούς και προϋπόθεση για την υλοποίηση του ρόλου τους, αλλά σε πρακτικό επίπεδο παραμένει το ζητούμενο.

Η παραπάνω ερευνητική υπόθεση σχετίζεται με τις προϋποθέσεις υλοποίησης του εκπαιδευτικού ρόλου στο πλαίσιο λειτουργίας του Ο.Δ.Σ. Αυτές οι προϋποθέσεις αφορούν τις διαδικασίες επιμόρφωσης του εκπαιδευτικού, σχετικά με τους σκοπούς και τις πρακτικές οργάνωσης της παιδαγωγικής επικοινωνίας, καθώς και τη στελέχωση του Ο.Δ.Σ. με το ανάλογο εκπαιδευτικό προσωπικό.

Οι εκπαιδευτικοί του δείγματος, στη συντριπτική τους πλειονότητα, θεωρούν απαραίτητη την επιμόρφωσή τους, αναφορικά με την οργάνωση και λειτουργία του Ο.Δ.Σ. (ποσοστό 92,3%). Στην αξιολογική κλίμακα, στην οποία το 1 αντιπροσωπεύει την ανεπαρκή και το 10 την επαρκή επιμόρφωση, ο Μέσος Όρος είναι 6,44, γεγονός που οδηγεί στην ερμηνεία σύμφωνα με την οποία, οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν πως η επιμόρφωσή τους βρίσκεται σε μέτριο επίπεδο.

Αναφορικά με το ζήτημα του εκπαιδευτικού προσωπικού του Ο.Δ.Σ., οι εκπαιδευτικοί του δείγματος εκφράζουν την άποψη ότι τα μαθήματα και οι σχετικές δραστηριότητες οφείλουν να πραγματοποιούνται κυρίως από τους εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων και τους ίδιους τους δασκάλους και λιγότερο (σε μικρότερο βαθμό) από τους ωρομίσθιους εκπαιδευτικούς. Επιπλέον, σε ένα μεγάλο ποσοστό (83,2%),

οι εκπαιδευτικοί υποστηρίζουν ότι δεν πρέπει να ισχύουν διαφορετικά κριτήρια για την επιλογή των εκπαιδευτικών που θα διδάσκουν στο Ο.Δ.Σ.

Σε σχέση με τα δύο πιο σημαντικά προβλήματα που αφορούν το εκπαιδευτικό προσωπικό του Ο.Δ.Σ., οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί σημειώνουν ως 1^η επιλογή τη μη έγκαιρη πρόσληψη του προσωπικού, ενώ ως 2^η επιλογή χρησιμοποιούν την ελλιπή οργάνωση του προγράμματος σπουδών και την απουσία κατάλληλης επιμόρφωσης των δασκάλων.

Όσον αφορά τη συγκεκριμένη υπόθεση, από τα ευρήματα διαπιστώνεται η επιβεβαίωσή της, που σημαίνει ότι πράγματι η επιμόρφωση είναι το ζητούμενο για τους εκπαιδευτικούς.

7^η επιμέρους ερευνητική υπόθεση (ερωτήσεις 30-31): Η συνεργασία των εκπαιδευτικών με τους γονείς βρίσκεται σε μέτρια επίπεδα και εκτιμούμε ότι θα δηλώσουν να εμφανίζει προβλήματα όσον αφορά κυρίως την τήρηση του απογευματινού ωραρίου.

Η σχετική ερευνητική υπόθεση αναφέρεται στο πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών του Ο.Δ.Σ. και των γονέων των μαθητών τους και δεν επιβεβαιώνεται σε υψηλό βαθμό. Όπως διαπιστώνεται από τα ευρήματα, περίπου τρεις (3) στους τέσσερις (4) εκπαιδευτικούς του δείγματος εμφανίζονται, σε γενικές γραμμές, ικανοποιημένοι από τη συνεργασία με τους γονείς των μαθητών τους και υποστηρίζουν ότι τους διευκολύνουν «αρκετά» και «πολύ» (αθροιστικό ποσοστό 74%) στην καθημερινή άσκηση του ρόλου τους.

8^η επιμέρους ερευνητική υπόθεση (ερώτηση 32): Οι εκπαιδευτικοί θα εμφανιστούν να μην είναι ικανοποιημένοι σε υψηλό βαθμό σε σχέση με αυτά που προσφέρουν παιδαγωγικά στους μαθητές τους.

Η παραπάνω ερευνητική υπόθεση αφορά το ποσοστό ικανοποίησης των εκπαιδευτικών σχετικά με την υλοποίηση των παιδαγωγικών προδιαγραφών του ρόλου τους στο πλαίσιο του Ο.Δ.Σ. Σύμφωνα με τα ερευνητικά δεδομένα, οι εκπαιδευτικοί του δείγματος εμφανίζονται να είναι ικανοποιημένοι σε αρκετά μεγάλο βαθμό σε σχέση με αυτά που προσφέρουν παιδαγωγικά στους μαθητές τους (Μέσος Όρος 7,75 στην αξιολογική κλίμακα, όπου το 1 αντιπροσωπεύει τη θέση «καθόλου ικανοποιημένος» και το 10 τη θέση «πλήρως ικανοποιημένος»). Πιθανολογούμε ότι αυτό το υψηλό ποσοστό ικανοποίησης συνδέεται άμεσα με την αίσθηση της προσπάθειας που καταβάλλουν καθημερινά οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί, προκειμένου να διαμορφώσουν όσο το δυνατόν καλύτερες προϋποθέσεις οργάνωσης της μαθησιακής διαδικασίας προς όφελος των μαθητών τους.

Πάντως, η συγκεκριμένη υπόθεση δεν επιβεβαιώνεται σε υψηλό βαθμό, δεδομένου ότι η ικανοποίηση από το έργο τους αποτυπώνεται στο μέσο όρο 7,75.

9^η επιμέρους ερευνητική υπόθεση (ερωτήσεις 33-34): Εκτιμούμε ότι οι εκπαιδευτικοί θα εμφανίσουν γενικά τους μαθητές αρκετά ευχαριστημένους από τη συμμετοχή τους

στο Ο.Δ.Σ, λίγο κουρασμένους και αρκετά ευχαριστημένους απ' την προετοιμασία των μαθημάτων της επόμενης ημέρας.

Η σχετική ερευνητική υπόθεση συνδέεται με τις επιδράσεις που ασκεί στους μαθητές το πλαίσιο λειτουργίας του Ο.Δ.Σ., σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευτικών. Από την αξιολόγηση των ευρημάτων προκύπτει ότι το μεγαλύτερο μέρος του συνόλου των εκπαιδευτικών του δείγματος εκτιμά ότι γενικά οι μαθητές τους είναι «πολύ» και «αρκετά» ευχαριστημένοι από τη συμμετοχή τους στο Ο.Δ.Σ. (αθροιστικό ποσοστό 94,8%). Ειδικότερα, υποστηρίζουν ότι οι μαθητές τους είναι περισσότερο ευχαριστημένοι από τις δραστηριότητες του Ο.Δ.Σ., ενώ, επίσης, είναι αρκετά ευχαριστημένοι από το παιδαγωγικό κλίμα και την προετοιμασία των μαθημάτων της επόμενης σχολικής ημέρας. Ωστόσο, πιστεύουν ότι οι μαθητές τους επιστρέφουν λίγο κουρασμένοι στο σπίτι μετά τη λήξη της ημέρας στο Ο.Δ.Σ.

Ως προς την επίδοση των μαθητών τους, περίπου τέσσερις (4) στους πέντε (5) εκπαιδευτικούς του δείγματος (ποσοστό 83,4%) εκτιμούν ότι το πρόγραμμα σπουδών του Ο.Δ.Σ. παρακολουθούν κυρίως μαθητές μέτριας επίδοσης.

Χωρίς αμφιβολία, η παρούσα υπόθεση επιβεβαιώνεται στο σύνολό της, με μία ποσοστιαία τάση προς τη διαβάθμιση «αρκετά ευχαριστημένα».

10^η επιμέρους ερευνητική υπόθεση (ερωτήσεις 35-36): Οι εκπαιδευτικοί θα υποστηρίξουν ότι το Ο.Δ.Σ. καλύπτει σε μικρό βαθμό τις αδυναμίες των μαθητών που προέρχονται από κοινωνικά μειονεκτούσες ομάδες και ενισχύει, επίσης, σε μικρό βαθμό τη συνεργασία με τους μαθητές με διαφορετικά πολιτισμικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά.

Η παραπάνω ερευνητική υπόθεση, η οποία δεν επιβεβαιώνεται σε μεγάλο βαθμό, αφορά το πλαίσιο λειτουργίας του Ο.Δ.Σ. σε σχέση με την ανάπτυξη εκπαιδευτικών πρακτικών διαπολιτισμικής και κοινωνικής εκπαίδευσης. Όπως προκύπτει από τα ερευνητικά δεδομένα, οι εκπαιδευτικοί του δείγματος θεωρούν ότι το Ο.Δ.Σ. ενισχύει «πολύ» και «αρκετά» (αθροιστικό ποσοστό 91,4%) τη συνεργασία των μαθητών με διαφορετικά πολιτισμικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά, ενώ, επίσης, καλύπτει «πολύ» και «αρκετά» (αθροιστικό ποσοστό 77,8%) τις αδυναμίες των μαθητών που προέρχονται από κοινωνικά μειονεκτούσες ομάδες. Ωστόσο, τα ποσοστά των διαβαθμίσεων «λίγο» και «καθόλου» (22,1%), που αφορούν την κάλυψη των αδυναμιών των μαθητών από κοινωνικά μειονεκτούσες ομάδες, δεν είναι διόλου ευκαταφρόνητα.

11^η επιμέρους ερευνητική υπόθεση (ερωτήσεις 37-38): Οι εκπαιδευτικοί, εκτιμούμε, ότι θα θεωρήσουν ως επαρκή τον αριθμό των λειτουργούντων Ο.Δ.Σ., θα υποστηρίξουν ότι δεν ενισχύεται από τους φορείς υλοποίησής του και, πιθανώς, να προτείνουν να καθιερωθεί ένας νέος τύπος Ο.Δ.Σ.

Με τη συγκεκριμένη ερευνητική υπόθεση τίθεται το πεδίο διερεύνησης σχετικά με τον κατάλληλο τύπο Ο.Δ.Σ. για την ελληνική σχολική πραγματικότητα, καθώς και

την υποστήριξη ή αποδυνάμωση του θεσμού από τους υπηρεσιακούς φορείς υλοποίησής του.

Από την ανάλυση των δεδομένων της έρευνας προκύπτει διάσταση απόψεων ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς του δείγματος, αναφορικά με την ανάγκη ύπαρξης ή κατάργησης του τύπου του Ολοήμερου Σχολείου που ισχύει στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, περίπου ένας (1) στους δύο (2) εκπαιδευτικούς (ποσοστό 50,3%) φαίνεται να επιθυμεί την καθιέρωση ενός νέου τύπου Ο.Δ.Σ. στην ελληνική εκπαίδευση. Από την άλλη πλευρά, ένα σημαντικό ποσοστό εκπαιδευτικών (34%) υποστηρίζει ότι είναι αναγκαίο να γενικευθεί συνολικά ο συγκεκριμένος θεσμός και ένα ποσοστό της τάξης του 8,4% να δημιουργηθούν περισσότερα Ο.Δ.Σ.

Αναφορικά με την ενίσχυση ή την αποδυνάμωση του θεσμού του Ο.Δ.Σ. από τους φορείς υλοποίησής του, διαπιστώνεται από την ανάλυση των ευρημάτων ότι οι εκπαιδευτικοί του δείγματος εκφράζουν την εμπιστοσύνη τους στους φορείς που βρίσκονται εγγύτερα στο επαγγελματικό-εργασιακό τους περιβάλλον, ενώ ο βαθμός εμπιστοσύνης τους μειώνεται σταδιακά σε σχέση με τους φορείς που είναι ιεραρχικά πλησιέστεροι στην κεντρική διοίκηση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος (ΥΠ.Ε.Π.Θ.). Αναλυτικότερα, οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι ο θεσμός του Ο.Δ.Σ. ενισχύεται από τους περισσότερους φορείς υλοποίησής του και σε μεγαλύτερο βαθμό από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς (ποσοστό 97,2%), τους Διευθυντές/-τριες των Ο.Δ.Σ. (ποσοστό 96%), τους Σχολικούς Συμβούλους (ποσοστό 76,7%), τις Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ποσοστό 66,9%) και τις Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης (ποσοστό 56%). Ο μοναδικός φορέας που αποδυναμώνει τη λειτουργία του Ο.Δ.Σ., σύμφωνα πάντα με τη γνώμη των εκπαιδευτικών, είναι το ΥΠ.Ε.Π.Θ. (ποσοστό 56,4%). Το τελευταίο εύρημα είναι πολύ ανησυχητικό, από άποψη θεσμική, δεδομένου ότι ο σχεδιασμός και η ευθύνη λειτουργίας του θεσμού του Ο.Δ.Σ. ανήκουν στην αρμοδιότητα του ΥΠ.Ε.Π.Θ.

Όπως μπορεί να διαπιστώσει κανείς από τα ευρήματα της συγκεκριμένης ενότητας, η υπόθεση επιβεβαιώνεται εν μέρει και ειδικότερα στα σημεία που αφορούν αφενός την καθιέρωση ενός νέου τύπου Ο.Δ.Σ. και αφετέρου την αποδυνάμωσή του από τον κεντρικό φορέα ευθύνης που είναι το ΥΠ.Ε.Π.Θ.

12^η επιμέρους ερευνητική υπόθεση (ερωτήσεις 39-43): Τελικά, εκτιμούμε ότι οι εκπαιδευτικοί θα αναδείξουν περισσότερο τα μειονεκτήματα του Ο.Δ.Σ. και θα προτείνουν τη συνέχιση της λειτουργίας του κάτω από προϋποθέσεις.

Με τη συγκεκριμένη ερευνητική υπόθεση επιχειρείται μία συνολική θεώρηση από τους εκπαιδευτικούς της αποτελεσματικότητας, καθώς και της ίδιας της λειτουργίας του Ο.Δ.Σ. στην ελληνική σχολική πραγματικότητα.

Τα ευρήματα αποκαλύπτουν ότι περίπου τρεις (3) στους τέσσερις (4) εκπαιδευτικούς του δείγματος, με γνώμονα τη συνολική τους εμπειρία, έχουν σχηματίσει θετική (ποσοστό 56,4%) και πολύ θετική άποψη (ποσοστό 15,2%) για την αποτελεσματι-

κότητα του Ο.Δ.Σ. (αθροιστικό ποσοστό 71,6%). Τελικά, οι εκπαιδευτικοί, σχεδόν στο σύνολο τους (ποσοστό 98,5%), επιθυμούν να συνεχιστεί η λειτουργία του Ο.Δ.Σ. στην ελληνική πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Η τελευταία ερευνητική υπόθεση επιβεβαιώνεται κατά το ήμισυ, δεδομένου ότι μόνο ένα μικρό ποσοστό των εκπαιδευτικών θεωρεί ότι δεν είναι αποτελεσματικό το Ο.Δ.Σ. Ενώ η συντριπτική πλειονότητα των εκπαιδευτικών τάσσεται ανεπιφύλακτα υπέρ της συνέχισης της λειτουργίας του.

4.2.3. Συνολική αξιολόγηση και ερμηνεία των ευρημάτων σε σχέση με την κεντρική ερευνητική υπόθεση

Κεντρική ερευνητική υπόθεση: Ο θεσμός του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου (Ο.Δ.Σ.), με τον τρόπο που είναι οργανωμένος, δεν πληροί, παρά σε πολύ μικρό βαθμό, τις προϋποθέσεις λειτουργίας του, όπως είναι η υλικοτεχνική του υποδομή, το πρόγραμμά του και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, και συνεπώς δεν ικανοποιεί με επάρκεια τους εκπαιδευτικούς στόχους για τους οποίους ιδρύθηκε.

Κύριος σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας ήταν να διαπιστωθεί το επίπεδο οργάνωσης και λειτουργίας του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου στην Ελλάδα και ο βαθμός επίτευξης των στόχων του. Για το σκοπό αυτό θέσαμε τις απόψεις των εκπαιδευτικών στο επίκεντρο της έρευνας. Από τη συνολική επεξεργασία των ευρημάτων της παρούσας έρευνας και σε σχέση με τις επιμέρους υποθέσεις προκύπτουν οι ακόλουθες διαπιστώσεις:

Η ενημέρωση των εκπαιδευτικών αναφορικά με τους σκοπούς, τη δομή και τη λειτουργία του Ο.Δ.Σ. φαίνεται ότι είναι ικανοποιητική. Ωστόσο, η επιλογή της άσκησης του εκπαιδευτικού έργου στο Ο.Δ.Σ., καθώς και η ενημέρωση τους γύρω από τη σκοποθεσία και τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας του επηρεάζονται περισσότερο από επαγγελματικούς-οικονομικούς παράγοντες και λιγότερο από την πεποίθησή τους για τη χρησιμότητα του θεσμού στην ελληνική εκπαίδευση. Επιπροσθέτως, οι εκπαιδευτικοί, σε αντιδιαστολή με τις προδιαγραφές της επίσημης εκπαιδευτικής πολιτικής, όπως έχουν καταγραφεί στους νόμους, τις υπουργικές αποφάσεις και τις σχετικές εγκυκλίους⁶³, θεωρούν ότι οι προτεραιότητες του σημερινού Ο.Δ.Σ. έχουν σαφώς περισσότερο κοινωνικό περιεχόμενο.

Αναφορικά με το πλαίσιο οργάνωσης του Ο.Δ.Σ. στην ελληνική σχολική πραγματικότητα, διαπιστώνεται από τα ερευνητικά δεδομένα ότι σε ένα σημαντικό ποσοστό δεν πληροί τους όρους επίτευξης των στόχων του. Συγκεκριμένα, εμφανίζει σημαντικές ελλείψεις στην υλικοτεχνική του υποδομή, λόγω της απουσίας κατάλληλων χώρων, όπως είναι το Εστιατόριο, το Αναγνωστήριο, τα εργαστήρια Εικαστικών

63. Νόμος 2525, Φ.Ε.Κ. 188, τεύχος Α' 23-9-1997 (άρθρο 4: Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο), ΥΠ.Ε.Π.Θ., 1998: 1, ΥΠ.Ε.Π.Θ., 2002β, 2003β. και Φ.Ε.Κ. 1471/22-11-2002: 19572-19588.

και Φυσικών Επιστημών, η αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων και η αίθουσα για τη Χαλάρωση των μαθητών.

Άλλη μια διαπίστωση είναι ότι οι βασικές προτεραιότητες του καθημερινού προγράμματος επικεντρώνονται κυρίως στην προετοιμασία των μαθημάτων για την επόμενη ημέρα και στη φύλαξη και τη δημιουργική απασχόληση των μαθητών μεταξύ της λήξης του συμβατού σχολείου και της επιστροφής των γονέων στο σπίτι. Στη λογική αυτή είναι διαρθρωμένες και οι δραστηριότητες, οι οποίες δεν αντιπροσωπεύουν σε σημαντικό βαθμό μία παιδαγωγικά και διδακτικά σχεδιασμένη οργάνωση της μαθησιακής διαδικασίας. Αυτό συμβαίνει, γιατί ο σχολικός χρόνος μονοπωλείται από διαδικασίες που αφορούν την ανάπτυξη κυρίως των γνωστικών ικανοτήτων του μαθητή, όπως είναι η προετοιμασία των μαθημάτων της επόμενης ημέρας, ενώ, αντιθέτως, συρρικνώνονται τα μαθήματα και οι δραστηριότητες που αναπτύσσουν τις ψυχοκινητικές ικανότητες του μαθητή, όπως είναι η Θεατρική Αγωγή, τα Εικαστικά, ο Χορός κ.λπ.

Σε σχέση με την υλοποίηση του ρόλου τους, οι εκπαιδευτικοί εμφανίζονται ικανοποιημένοι από την παιδαγωγική προσπάθεια που καταβάλλουν καθημερινά και θεωρούν ότι είναι σε μεγάλο βαθμό κατάλληλα επιμορφωμένοι, όσον αφορά τις πρακτικές οργάνωσης της εκπαιδευτικής διαδικασίας στο πλαίσιο του Ο.Δ.Σ. Ωστόσο, ταυτόχρονα αναγνωρίζουν με έμφαση ως πρόβλημα οργάνωσης του Ο.Δ.Σ. την απουσία κατάλληλης επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και τη μη έγκαιρη πρόσληψη του εκπαιδευτικού προσωπικού.

Όσον αφορά τα αντισταθμιστικά μέτρα που λαμβάνει το Ο.Δ.Σ. για τους μαθητές που προέρχονται από κοινωνικά μειονεκτούσες ομάδες ή έχουν διαφορετικά πολιτισμικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά, οι εκπαιδευτικοί εκτιμούν ότι έχουν θετική επίδραση, ενισχύοντας τη συνεργασία μεταξύ τους. Ως προς τους υπόλοιπους μαθητές, οι εκπαιδευτικοί υποστηρίζουν ότι είναι ευχαριστημένοι από το σχολικό πρόγραμμα και τις διάφορες δραστηριότητες, αλλά επιστρέφουν λίγο κουρασμένοι στο σπίτι μετά τη λήξη του Ο.Δ.Σ.

Τέλος, οι απόψεις των εκπαιδευτικών διίστανται σχετικά με την ανάγκη διατήρησης, επέκτασης ή κατάργησης του συγκεκριμένου τύπου Ο.Δ.Σ., παρόλο που έχουν διαμορφώσει θετική άποψη για την αποτελεσματικότητά του. Ωστόσο, θεωρούν ότι ο κεντρικός διοικητικός φορέας της εκπαίδευσης, δηλαδή το ΥΠ.Ε.Π.Θ., περισσότερο αποδυναμώνει παρά ενισχύει το συγκεκριμένο θεσμό σε σύγκριση με τους υπόλοιπους φορείς (Εκπαιδευτικούς, Διευθυντές/-τριες, Σχολικούς Συμβούλους, Διευθύνσεις Εκπαίδευσης), οι οποίοι, κατά την άποψη των εκπαιδευτικών, τον ενισχύουν.

Αξιολογώντας, λοιπόν, συνολικά τα ευρήματα της παρούσας έρευνας, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι το Ο.Δ.Σ. δεν πληροί, παρά σε μικρό βαθμό, τις οργανωτικές προϋποθέσεις λειτουργίας του, γεγονός που επηρεάζει την επαρκή ικανοποίηση των αρχικά σχεδιασμένων εκπαιδευτικών σκοπών για τους οποίους ιδρύθηκε. Με

Διερεύνηση του Κοινωνικού και Παιδαγωγικού Ρόλου του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου
Πανελλαδική Έρευνα με τις Απόψεις Γονέων και Εκπαιδευτικών

την έννοια αυτή, επιβεβαιώνεται σε μεγάλο βαθμό η κεντρική ερευνητική υπόθεση. Τα ευρήματα που οδηγούν σ' αυτό το συμπέρασμα είναι τα ακόλουθα: η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής και ενδεδειγμένων διδακτικών και παιδαγωγικών μέσων, η επικέντρωση κατεξοχήν στην προετοιμασία των μαθημάτων της επόμενης ημέρας, η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, ο αποδυναμωτικός ρόλος του ΥΠ.Ε.Π.Θ. στην οργάνωση και λειτουργία του Ο.Δ.Σ., η ανάδειξη περισσότερο του κοινωνικού ρόλου του Ο.Δ.Σ. (επίβλεψη μαθητών) και, τέλος, η πρόταση των εκπαιδευτικών για καθιέρωση ενός νέου τύπου Ο.Δ.Σ. με διαφορετικούς όρους οργάνωσης και λειτουργίας.